List 47. **NOVICE** Tečaj XXVIII.

gospodarske, obrtniške in narodne.

Izhajajo vsako sredo po celi poli. Veljajo v tiskarnici jemane za celo leto 3 gld. 60 kr., za pol leta 1 gld. 80 kr., za četrt leta 90 kr., pošiljane po pošti pa za celo leto 4 gld. 20 kr., za pol leta 2 gld. 20 kr., za četrt leta 1 gld. 15 kr. nov. den.

V Ljubljani v sredo 23. novembra 1870.

Gospodarske stvari.

Kako sadna drevesa obvarovati zajčjega zoba.

Priporočajo se razni pripomočki, ki bi varovali mlada drevesca glodanja zajcev.

Pravijo eni, dobro zagraditi drevesa, in zajec ne bode prišel do njih; to je res, pa ni lahko v sedanjih časih les za ograjo kupovati, ker je zeló drag.

Priporočajo zopet drugi živo mejo zasaditi tako gosto, da ne bo mogla nobena žival skozi v vrt ali v drevesnico. Gotovo je to dobro in priporočevanja vredno; al to delo gre le počasi naprej, kajti med tem časom lahko zajec že vsa drevesa oškrba, predno se tako zagosti. Kaj smešno je drug pripovedoval, naj bi zajcem zobé poruvali ali jih pa celó potrebili, to je, vstrelili, to se pa ne vstreza taistim, ki imajo lov v najemu, kajti veliko je ljudí, ki se radi z lovom kratkočasijo.

Bolj pripravno bi znalo biti za tiste, ki ne špogajo kupiti lesa za ograjo in ne zasaditi žive meje, da okoli drevesca in okoli kola 4—6 čevljev visoko koš spletó. Mazanje sadnega drevja z raznimi mazili, v kterih je kaj mastí, ni priporočevati; kajti sadno drevje zarad tega škodo trpí.

Z apnom pobeliti drevesca se tudi priporoča, ko bi se še ilovice in vsemrajene krví primešalo, ktera se lahko pri mesarju dobí, bode tudi žival nepoškodovano pustila drevje.

Bral sem še en pripomoček, če pomaga, je prav, skusil ga še nisem. Drevesni koli naj se z lesičjo mastjo namažejo, po vrtu, vsaj pri straneh, kodar žival dohaja v vrte, ker ta mast zajcem celó smrdí in strah dela pred lesičjimi zobmi, in jih tako odganja in plaši od drevesnic, ter jih ne oškrba? Obdrží neki svoj duh ta mast, čeravno dežuje ali sneži, ali bodi si vreme kakoršno koli, ne škoduje zarad duha. Poskušajmo, da ne bi v tej zadevi nepovabljeni gosti sadnim drevesom tolike škode včinili. Janez Sajè, učitelj.

Letina in nekaj skušenj.

Spod Kuma. Dbc.

Navadno na jesen „Novicam“ dohajajo sporočila o letini od vseh straní; naj se tedaj tudi spod Kuma oglasimo in dodamo še nekaj skušenj za nameček.

Letina*) je pri nas prav prav srednja, tako, da se drží tistega konca, kjer se slaba začenja. Od ozimine nam je le redka pšenica ostala, vse drugo je sneg vzel; če ne bi bili več jarine, kakor je sicer že navada, sejali, bi ne bilo ljudem živeti. Zmes — tukajšnja, to je ajda in jari ječmen, ktera se o začetku rožnika vkup sejete — je še najboljša. Ajda je bila le prašna nekaj vredna, strnišnica pa malo; meseca avgusta je vedno deževalo (pa ne navadno, ampak bile so le škodljive plohe in nalivi), september pa je bil mrzel in vedna burja; mraza ali slane vendar do 12. oktobra ni bilo. Korenstva (ali robine po tukajšnji navadi) je malo in slabo je. Repe bo le tisti kaj imel, kteri jo je zgodaj sejal; strnišnica ni debelejša, ko orehi. Klobase bodo toraj kmalu zrele, al zavolj pomanjkanja masti tudi puste. Krompir bi bil skoraj še najlepši, da bi tako silno ne gnjil. Do avgusta je bil lep in zdrav; al po vednem deževanji gnjije veliko bolj, ko pretekla leta, da ga marsikteri že zdaj za seme nimajo. Sadja je bilo tù razun sliv še precej veliko, tako da smo si večidel še kaj jabelčnika in hruškovica napravili. Za sadjerejo so se pa tudi nekteri zdramili; tako smo letos spomlad več stotin sadnih — za poskušnjo tudi murbovih — drevesec nasadili. Če bodo drevesca dobro rastla, jih bodo ne mara ljudjé rajši tudi zanaprej si požlahnjenih iz drevesnic preskrbeli, kakor slabe divjake napačno cepili. Letos smo prav lepa drevesca od znanega sadjerejca gosp. L. Pintar-ja dobili. Čebelice — uboge čebelice — so nam pa skoraj vse pomrle. Ne bil bi lani mislil, da se bo tje v en dan izrečena prislovica: „veliko rojičev, veliko mrličev“, tako naglo do črke spolnila. Že lanska zima jih je bila mnogo ugonobila. Po 10 do 20 panjev jih je enemu gospodarju pomrlo (se ve, če jih je toliko imel), marsikterim pa kar vsi. V naši fari jih je le kakim 5 ali 6 gospodarjem nekaj ostalo, ktere so pa letos še slabše, kakor lani, da bodo resnično zavolj lakote mogle pomreti. Zakaj so pa lani tako mrle, skoraj ne vem; pri meni saj vem, da niti zavolj lakote niti zavolj mraza. Druzega nisem mogel zapaziti, kakor to, da so si svoje stanovanje silno, nenavadno ponesnažile (kar pa zabraniti nisem mogel) ali ker jim sneg ni izleta pustil, ali ker zavolj slabega vremena niso medú zalotale in se jim je znabiti skisal, da je tako kaka kužna griža jih umorila, Bog zna! — Opomniti je letos še posebno, da je žival pri nas silno huda in požrešna. Polhi so sadju nenavadno veliko škodovali; leverice marsikomu vse orehe odnesle; tako s praznimi lupinami nastlanega še nisem kmalu videl, kakor letos. Ravno tako so miši z žitom grozno udelovale; po kromperjevišču je bilo z drobnimi ostanki kakor z žaganjem posuto; tudi niso nobenemu drugemu sadu prizanesle. Zemlja je tako prevotljena, da se gredočemu človeku stopinje vsaki trenutek kar globoko udirajo. Ali je še kje tako, ali samo pri nas? Tudi škodljive ptice so bile ravno tako požrešne.

Zdaj še nekaj skušinj.

Po navodu „Novic“ smo že nekaj let poskušali zelne sadike saditi, da se namreč napravijo na zel-

*) Po sporočilih, od drugih krajev sprejetih, je blizo po vsej deželi taka. Vred.

niku najpred jamice, se s sekretovno napolnijo, ter zasujejo in potem blizo zraven sadike sadijo. Prav lepo se res sadike ponašajo in glave velike ko merniki naredijo. Al redko se mora saditi in pa krepke sadike; iz premladih, slabotnih sadik nam ni nikoli lepo zelje zrastlo. Al kdo bo to našim gospodinjam dopovedal? Vedno imajo deset izgovorov, kako kmalu ga bodo izredile itd. in vse dopovedovanje je zastonj. Pri meni se je bilo neko leto primerilo, da nam je mramor polovico sadik pokončal, in — ta je več dopovedal, ko jaz. Res je bilo tisto leto zelje redko, ali kad je bila bolj polna, ko drugo leto. Takrat nas je sicer učil redko saditi, al sicer nam ta mrčes že nekaj let dokaj škode dela; ni le nobenega pomočka zoper njega? Lovili smo ga sicer v lonce; al godilo se nam je ko aposteljnom, da nismo nič vjeli.

Še moram opomniti, da letos je bilo pri nas vse polno — in sicer dolgo časa — tistih znanih belih metuljev, gosenic pa vendar ni bilo. Zakaj ne? Konoplje imamo, odkar so bile nasvetovane, vselej v zelniku, ali kedar so gosenice drugod zelje žrle, so ga tudi pri nas. Zakaj? Morajo znabiti za to kake posebne konoplje biti?

Poznate kaj angleško, velikansko repo? (englische Riesenfutterrübe). Naznanjal jo je letos neki Prus in potem še nekdo drugi na Dunaji po „Praktischen Landwirth-u". (Pa pri kupovanji semena je treba malo paziti, ker prodajalci so „omnis generis musicorum". Mene je bil Prus že dobro z miljo namazal, da me še obril ni, mi je le to pomagalo, da brez semena Prusu lista z denarji nisem zaupal, „mit Postnachnahme" pa Prusija Avstriji ne zaupa. Tirjal pa je nesnaga za 1 funt semena 4 gold.; iz Beča sem ga dobil pa za 1 gold. 20 kr. Kmalu bi bil rekel: 300 medvedov, pa nič kleti!) Naj povem tedaj, kar od te repe vem. Podobe je podolgovate; tirja toplo, vlažno in globoko puhlico; v 14 tednih dozorí in tehtá po 10, 12, celó tudi 15 funtov. Pri nas je bila letos pač lepa, pa tako debela vendar ne, le do polovice naznanjene teže smo jo pripravili. Toda sejali smo jo prepozno, tudi pregosta je bila, ker tirja za 1 čevelj prostora in letos sicer ni bila pri nas letina za repo. Gotovo je pa tudi, da raste bolj počasno, kakor naša navadna. Perje je podobno perju podzemeljskih kolerab (koravd bi rekli pri nas). Za kuho je prav mehka in veliko bolj sladka, kakor naša, tudi brez vseh tistih nitek in štren, kakor jih ima navadna, bela koleraba. Hvalijo jo posebno, da do spomladi puhla ne rata in da je za rejo in molžo boljša kakor naša domača. Če je to res, je vredna, da se seje, če tudi tako debela ne raste. Da bi se pa le sčasoma ne zvrgla, kakor se je pri nas na pr. res od začetka velikanski koren, ki je pa zdaj le še malo dalji, sicer pa čisto navaden postal.

Poslednjič še nekaj od krompirja. Sadili smo ga kakih osem raznih sort — zgodnjega in poznega — po Gülich-ovem navodu, le nekoliko bolj gosto, namreč na prostor 3 čevljev širokosti in 12 čevljev dolgosti smo vsadili 6 krompirjev, namesti 4. Rastel je res lepo košato — iz vsakega semena je bil cel grm. Krompirja je bilo jesen pod slamo kakih 6—7 debelih, kakih 9—11 srednjih, drugi drobnejši; vsega vkup od 25 do 35 krompirjev in še tudi več. Tehtal je iz 6 grobov 18 funtov; tedaj bi bil pridelek celega orala znašal 280 do 300 centov, namesti 100 do 120 centov navadnega sajenja. Kopati ga je posebno prijetno — če ga je gledati še prijetniši, ne vem, ker nisem obojega poskušal — druzega ni treba, kakor krtine odgrniti (grobi so zeló krtovim gričkom podobni) in ves krompir leží v okrožji kakor na krožniku. Dela je, kedar se sadí, pač več; al s tem je pa tudi dodelano, ker ga ni treba ne okopavati, ne osipati; le popleve se, kedar kaka zel zraste.

Sklenivši še opomnim, da tisti Amerikan, ki je učil s krompirjem vred tudi grahovko in grah pridelovati, je menda blagovolil se z nami malo ponorčevati. Verjeli mu sicer nismo veliko več, kakor nič, pa vendar smo vtaknili v kakih 20 krompirjevih zrn raznega graha in zrastlo — kaj je? Krompirjevka po navadi, grahovka po navadi zraven krompirjevke, le bolj tanka in šibka je bila kakor je navadno, kedar se grah sam sadí. Ko bi Amerikanec to čital, bi se težko če ne naši lahkovernosti muzal! Sadili smo to mešanico res pozno — sredi julija — pa ker je krompir še lep zrastel, bila bi gotovo krompirjeva grahovka še lože. Naj pristavim še, da tako pozno sajeni krompir (sadili smo ga več ko omenjenih 20 zrn) nam do zdaj ni gnjil.

Politične stvari.

Adresna debata v deželnem zboru kranjskem

30. avgusta 1870. leta.

Dr. Zarnikov govor dalje.

Da imajo tabori gotovo važnost, kaže to, da so protivniki skušali tabor napraviti proti zedinjenju Slovencev v Celji, a kakor so videli, da bode mnogo slovenskega naroda tje prihromelo glasovat za „Slovenijo", zdelo se jim je čisto soparno in vmaknili so se v klošterski vrt. (Veselost.) Tamkaj so res protivniki zoper zedinjeno Slovenijo glasovali ali brez nazočega slovenskega naroda. (Dežman: sej so bili Slovenci tam!) Pa kakošni!! Ako bi le nekteri tabori zoper zedinjeno Slovenijo glasovali, polagala bi se na to strašna važnost. O tem en sam prigodek. Štajerski zbor v svoji večini je tudi govoril o „Taborschwindel", kakor vsi ljubeznjivi naši protivniki. Gosp. Lenček je imel od svojih volilcev naročeno, naj se poteza za to, da se bode most čez Savo napravil. Al kakor hitro je deželni odbor izvedel, da se je na Sevniškem taboru zavrgla dotična resolucija, izrekoma, da ni treba mosta delati čez Savo, brž je na kratko odgovoril: Sevniški tabor je sklenil, da ni treba tega mosta, in proti volji naroda se vendar ne more most delati! (Veliki smeh.) Da se je bila takrat ta resolucija sklenila, vzrok je ta, ker je ljudstvo mislilo, da bode moralo vse doneske dati. Tù se je taborski sklep uvaževal; kedar pa kaj pride na korist našega naroda, takrat je pa vse samo „Taborschwindel!" (Veliki smeh.) Da tabori niso „Schwindel", kažejo nam vse v pravem pomenu svobodne ustavne države, posebno pa Angleška. Vsako važno, v bitstveno življenje naroda segajoče pitanje, predno se v parlamentu konečno reši, obravnuje se poprej po celi Britaniji na ogromnih taborih; in še le ko se je javno mnenje za to ali ono rešitev izjavilo, začenjajo se potem debate o dotičnem vprašanji v parlamentu. Spominjam le na velikanske „reform-meetinge" pred popravljenjem volilnega reda in na „meetinge" zastran odprave državne cerkve na Irskem. Vsemu svetu je znano, da vsa slava in vse imé sedanjega ministra trgovine, Johna Bright-a, izvira le izključivo iz tega, da je prvi taborski govornik velike Britanije. Mi Slovenci smo se zastran svojega najvažnejšega vprašanja na tanko angleškega usus-a držali, da smo namreč „zedinjeno Slovenijo" temeljito na taborih razpravljali in javno mnenje celega naroda za to idejo pridobili, potem jo pa še le v zboru na dnevni red postavili. — Rečem dalje, da je Avstriji „zedinjenje Slovenije" tako treba, da, ako bi ne bilo že tacega javnega mnenja pri nas za to, morala bi nalašč Avstrija emiserje pošiljati, da bi naš narod za zedinjeno

Slovenijo izbudili, kajti Avstriji bi moralo pred očmi zdaj migljati: „salus reipublicae suprema lex esto!“ (Dobro!)

Že v tej zbornici se je čul glas: „deutsch bis zur Adria“; to je glavni klic cele nasprotne stranke, — nemška parola je: „deutsch von der Königsau bis zur Adria!“ Isto tako je v Gorici pred nekimi leti poslanec Rismondo govoril in nam Slovencem pretil z zedinjeno Italijo do julskih planin!

Ako Avstrija neče od morja odtrgana biti, morala bi sama „zedinjeno Slovenijo“ ustvariti, ki bi bila jačja trdnjava na zapadnem jugu Avstriji, nego bivši štirovogelnik v Lombardo-Veneciji. Narod slovenski bi bil potem zadovoljen in vedel bi, da mu je le z Avstrijo srečno živeti, toraj bi bil tudi pripravljen za-njo se žrtovati in umreti. (Živa pohvala.)

Zlasti smešno pa bi bilo, da bi se mi Kranjci upirali zedinjeni Sloveniji, ker vemo, da vsak naraščaj kranjske dežele koristi celi zemlji, posebno pa ljubljanskemu mestu. Matematično gotovo je, da bi bila Ljubljana kot glavno mesto poldrugega milijona slovenskega naroda bolj imenitna, veča in drugač bolj cveteča, kakor zdaj kot glavno mesto 485.000 prebivalcev. Blagostanje bi rastlo, ker bi bil tù centrum vsega narodnega življenja in domačih oblasti. Na Kranjskem govoriti, da bi nam bila „zedinjena Slovenija“ škodljiva, ni le nepolitično, nego čisto abotno, brez vsega smisla, je popolnoma brezumje! (Pohvala.) Ako se to na Koroškem ali Štajarskem dogaja, ima stvar morebiti kaj za-se; al tu pri nas ni za tako nasprotovanje kar nobenega razloga.

Nadalje se zahteva v naši adresi, da moramo že vendar enkrat dobiti popolno ravnopravnost v uradih, v šolah, sploh v vsem domačem življenji. To se je že tolikrat zahtevalo in to je tudi prvo, „conditio sine qua non“ vseh zahtevanj, ako hočemo, da narod živi. Vlada je tudi res že cirkulare dajala in še le pred kratkim je svojim uradnikom odposlala take cirkulare, namreč na davkarije in jim celó ostro zažugala, ako bodo zanaprej slovenščino tudi tako z nogami gazili, kakor je bilo to dozdaj na dnevnem redu. Al to žuganje se mi tako smešno zdi, kakor da bi se šolnik, ko v šolo pride, zmirom otrokom šepetalcem s tem pretil, da, če ne bodo tihi, jih bode vse od kraja kar čez okno ven pometal; ko pa otroci čez dalje časa na zadnje le vidijo, da to ni res, da še ni nobeden skoz okno letel, nič več se ne plašijo tega žuganja, temveč se učitelju kar v lice smejajo. (Veselost.) Taka je tudi z vladinim žuganjem, da bode vsak uradnik, kteri noče slovenski uradovati, disciplinarno kaznovan, — kar se še dozdaj nikdar dogodilo ni! Temveč imajo tisti uradniki, ki slovenščino zasmehujejo, v svojih kvalifikacijah dobre note, tisti pa, ki so narodni in te ukaze izvršujejo, imajo — rdečo piko. To se pravi prazno slamo mlatiti, in naš deželni zbor bi moral mnogo kalinov med seboj imeti, da bi se na take priproste limanice vsedal. (Dobro! veselost.) Le edino po poti postave je mogoče, da se v tem enkrat do dobrega red napravi. Izpovem tù, da sem bil pri posvetovanji naše postave zastran vpeljanja slovenskega jezika v uradnije zoper ta načrt postave, ker je premalo zahtevala s to dopustljivostjo, da notranji uradni jezik povsod še nemški ostane. Načrt naše postavo ne zahteva še polovice ne tega, kar bi nam po pravu šlo, in vendar še to se nam ni potrdilo!

Gospôda moja! sklenili smo tudi nov volilni red, kteri bi na demokratični, pravi liberalni podlogi našo hišo predrugačil. Al potrdil se ni, ker bi skoraj gotovo narodna stranka koristi imela od tega predrugačenja. (Veselost, pohvala.) Se ve da, „liberalno“ in neizmerno dober kup je dandanes po konkordatu mahati; da bi se pa liberalni princip skozi in skozi pri vseh prenaredbah izpeljal, to je drugo vprašanje! Ravno pri volilnem redu se je skazalo, kteri so liberalci in kteri ne. Da se mora volilni red za veliko posestvo predrugačiti, to so Korošci že zdavnej spoznali, in po vseh časnikih se je o tem mnogo pisalo, le pri nas na Kranjskem se še to ne prizna za liberalno. Pri naših protivnikih je le to liberalno, kar nam škodo dela. (Veselost.)

Taisto se je videlo pri naši postavi zarad volitve predsednika deželnega zbora, ktero sklepanje je protivna stranka s tem preprečala, da je zbornico zapustila. Taka postava je korolar vsega liberalizma, kjer ni ravno reakcija na krmilu vlade. Pri nas se je pa računalo na to, da ako se predsednik po vladi iz protivne stranke imenuje, mogoče je le vendar, narodno zborovo večino v deželnem odboru v manjino spraviti! Kaj ne, to je tudi liberalno! To je liberalizem! (Gromoviti smeh in pohvala — deželni glavar zvoní — Dežman: Potrditev volitev je tudi bila liberalna!) Tudi ako je treba!

Nadaljevaje analizo adrese izjavljam, da smo se odločili poslance poslati v državni zbor „ad hoc“. Lani sem bil jaz zoper vsako pošiljanje v državni zbor, kakor je bil lanskega leta sestavljen. Ali, da koristimo narodu in deželi, gremo letos „ad hoc“.

Nagibi, da pošljemo „ad hoc“, se sredočijo v našem patriotizmu, kteri izvira iz naše ljubezni do slovenskega naroda in do Avstrije. Naši poslanci grejo na Dunaj svoje mnenje povedat o vnanjih zadevah, ktere so zdaj najbolj važne, to je ta „ad hoc“. To je potrebno, ker znajo okolnosti nastati, da bo treba tudi Avstriji intervenirati, in ako do tega pride, vse sile napeti. Treba je, da je Avstrija zdaj neizmerno pazljiva, da ne dopušča, da bi njena soseda, Prusija, se preveč odebelila, kajti pri ogromnem odebeljenji utegnila bi v nekoliko letih tudi Avstrija se v pruski mašči vtopiti. In da se tako nevarno naraščanje Prusije preprečí, treba, da naši poslanci z drugimi federalisti vred energično delavnost še o pravem času v „reichsratu“ in v delegacijah razvijó. Ako bi mi v sedanjih tako važnih časih ne poslali poslancev na Dunaj, bi samo naši Nemci iz Štajarske in Avstrije itd. tjè šli in bi rekli: Vaše Veličanstvo! mi edini smo pravi patrioti! Glejte na une; oni nič ne marajo več za Avstrijo, nič jim ni na njenem obstanku več ležeče! (Dal. prih.)

Trojedina kraljevina.

Vsled najnovejših dogodkov na svetu se je sopet živo zbudilo sočutje jugoslovanskih plemen in vzajemnost delovanja na duševnem polji in v političnem mišljenji. Ne samo slovenski časniki, temuč tudi v Sisku izhajajoči „Zatočnik“ in v Zadru na Dalmatinskem izhajajoči „Narodni list“ prinašajo obširniše članke o skupnih zadevah, ker so rodoljubi jugoslovanski prepričani, da le složno delovanje more pospešiti narodni razvitek in narod učvrstiti v očigled nevarne in negotove prihodnosti, ktera čaka našo ubogo Avstrijo. Ako v našem starodavnem cesarstvu stojijo vsi Slovani za obstanek Avstrije in vsak za vse in vsi za vsakega, je pruski cesarizem ne bode mogel okleniti sè svojimi železnimi rokami, ktere svobodi ne bodo sledú prepustile na pol stoletja. Že za naprej pa protestujemo zoper vsako početje, nas zopet spraviti pod prusko-nemško zvezo, ktere smo se srečno rešili, ker je Avstrija, ako se dobro vredi, sama za-se dovolj močna brez tiste zveze, ki bi v tujo korist obračala naše želje in našo kri, in ker se hočemo stalno držati načela: „nil de

nobis sine nobis". Za sedaj samo pozornost svojih bralcev obračajo „Novice" na gibanje naših južnih bratov in bodo v prihodnje imele stalen predal za te prevažne zadeve držé se prislovice: „sloga jači, a nesloga tlači!"

Občni zbor Matice slovenske v Ljubljani

je v četrtek 1. dan meseca decembra 1870. l. in po sveti maši, ki se bode ob 8. uri zjutraj služila v stolni cerkvi, se občna skupščina v čitalničini dvorani prične ob 9. uri dopoldne. Vrsta razgovorov jej bode ta-le: 1. Prvosednikov nagovor. 2. Tajnik prebere odborovo poročilo o njegovem delovanji od 1. septembra 1869 do 1. decembra 1870. l. 3. Račun od 1. julija 1869. l. do 1. julija 1870. l. 4. Volitev treh udov, da pregledajo, presodijo in potrdijo odborov račun vsled 9. §. a) Matič. pravil. 5. Proračun od 1. julija 1870. l. do 1. julija 1871. l. 6. Volitev 12 odbornikov in sicer:

a) 10 odbornikov namesto odbornikov 1866. leta izvoljenih, ki so I) izmed **ljubljanskih**: gospodje 1) dr. J. Bleiweis, 2) Anton baron Cojz, 3) Luka Jeran, 4) Luka Svetec. 5) Iv. Vávrů; II) izmed **vnanjih**: gg. 6) Jožef grof Barbo, 7) Jož. Gorup, 8) † Ant. Janežič, 9) dr. Jož. Ulaga, in 10) Andr. Winkler.

b) 2 odbornika, in sicer: 11) namesto † g. dr. L. Tomana, izvoljenega 1869. l.; in 12) namesto g. Matija Majarja, 1868. l. izvoljenega, ki se je odpovedal Matice.

Opomba 1. Volilni list je veljaven le tisti, ki ga je družbenik lastnoročno pisal ali saj podpisal.

Opomba 2. Račun za preteklo in proračun za prihodnje društveno leto se pred razgovori razdelita nazočim družbenikom.

V sredo 30. novembra in v četrtek 1. decembra popoldne pa ima Matičin odbor svojo sejo, v kteri se obravnava sledeče: *A. pri XVIII. skupščini:* 1. Prebere in potrdi se zapisnik XVII. odborove skupščine. 2. Tajnikovo poročilo o važnejših stvaréh od XVII. skupščine. 3. Tajnik prebere poročilo, ktero odbor VI. občnemu zboru dá o svojem delovanji od 2. septembra 1869. l. do 1. decembra 1870. l. 4. Gosp. dr. Razlagova nasveta: a) Naj odbor občnemu zboru predlaga, da bi Matica pred vélikim naučnim slovnikom izdala „mali naučni slovnik" vzlasti potreben in koristen bolj priprostim bralcem časnikov itd. b) Naj odbor sklene, da Matica na svetlo dá znanstven časopis v zvezkih na vsake tri mesece ter ustanovnikom pošilja zastonj, sicer pa prodaja naročnikom. 5. Ktere knjige naj Matica na svetlo dá prihodnje (1871.) leto? 9. Posamesnih odbornikov nasvetje. — *B. pri XIX. skupščini:* 1. Volitev prvosednika, njegovih dveh namestnikov, blagajnika, pregledovalca društvenih računov in dveh ključarjev. 2. Volitev gospodarskega odseka. 3. Volitev edseka za izdavanje knjig. 4. Volitev odseka za izdavo narodno-slovstvenega blaga. 5. Tajnikova služba za prihodnje 1870/71. leto. 6. Sklepi (?) VI. občnega zbora. 7. Nasvetje posamesnih odbornikov.

Premoženje Matice slovenske znaša: v gotovini v hranilnici naloženi 6163 gold. 20 kr., v obligacijah po imenni vrednosti 25.700 gold., vrednost lastne hiše 10.631 gold., inventarna vrednost 300 gold. — Torej vsega skup 42.795 gold. Njeni dohodki od 1. julija 1870. do 1. julija 1871. leta znašajo 6215 gold. 74 kr. Po odbitih stroških bode Matici za izdajanje knjig še ostalo 5075 gold. 74 kr.

Mnogovrstne novice.

* Iz avstrijskega cesarstva se je od leta 1850. do 1869. izselilo 57.726 ljudí — največ (43.645) iz Pemskega, najmanj (96) iz Koroškega.

* Nove železnice letošnjega leta v Avstriji (brez Ogerske) znašajo 363.9 milj; podvzetnikov teh železnic je 21, delalo jih je 145.576 delalcev z 5186 vozovi in 42 lokomotivi. — Do meseca septembra so se odprle sledeče: železnica Strelic-Grusbach-Znojemska na Moravskem, 10·9 milj dolga, — iz Karlovih-Varov v Heb na Pemskem 6·75 milj dolga, — Duks-Komotovska 4·778 milj dolga, — Kolin-Mladoboleslavska 7·16 milj dolga in Paršnicko-Trutnovska-vic na Pemskem. 4 druge, med kterimi je ljubljansko-trbiška, so tudi že dodelane, policijsko ogledane, pa se še niso odprle. Še ta mesec bodo dodelane 4.

Slovensko lepoznanstvo.

Iz zbirke za naše rojake vojake.

7.

Odhod iz tujega.

Veselo moje je srcé,
Spolnile so se mi željé:
Zdaj iti k svojim jaz ljudém
V predrago domovino smem.

Pred mano širi se morjé,
Pred mano strme so goré,
Pa kaj vse to je meni zdaj,
Ko grem spet v svoj domači kraj!

Adíjo, tuja ti dežel,
Iz srca kličem zdaj vesel!
Na Kranjskem biti že želim,
Da srečen tam ko tič živim.

Jos. Cimperman.

Dopisi.

Iz Koroškega. ⚡ (*Učiteljski zbor.*) Zborovalo se je v Celovcu, in blizo 150 učiteljev iz vseh krajin Karantanije se je v ta namen zbralo. Prvi predmet obravnav je bila šolska disciplina, ker je novi šolski red marsiktero reč o tem premenil. Misli o kazni in hvali niso bile nove, in ponavljalo se je večidel le to, kar so filantropi že davno zahtevali. Bolj zanimivo je bilo to, kar se je povedalo o rečéh, ktere odgojo in nauk zeló težaven dela, med kterimi v prvi vrsti stojí slaba plača učiteljev in še zmiraj navadna učnina ali šolski denar. Koliko trdih in žaljivih besedí mora učitelj slišati, kedar gré za plačo težkih zasluženih soldov, in kako potem večkrat krvavo zasluženi denar še le dobiva, ne bodem razlagal na dalje, ker bi le vodo v morje nosil. Obečalo se je nam že večkrat, da se bo šolnina odpravila in z davkom vred plačevala, in da se bo plača poboljšala, al — kedaj? Zdi se nam to kakor pogled Mojzesov v lepo deželo Kanaan, ktero je smel videti, pa je ni dosegel. Te besede govornika so izbudile gromovito ploskanje med poslušalci, ki se je še le vleglo, ko je deželni šolski svetovalec povedal, da že prihodnje šolsko leto vsak učitelj dobí najmanj 300 gold., in da se bodo tudi povekšane učiteljske plače, kakor jih zahteva nova postava, kmalu v red spravile. Govorilo se je potem še o premembi društvenih pravil, in o sestavi knjige koroške vojvodine za učence. Zadnjič se je sprejel z glasno pohvalo prejšnji c. kr. deželni deželni predsednik baron Kübeck, kteri je vselej toplo

srce za šolo in učiteljsko društvo kazal, za častnega uda, kar se mu je hitro po telegrafu v Gradec naznanilo, in za ktero čast se je po tisti poti s srčnim pozdravom zahvalil. Iz Ljubljane so poslali zboru učitelji mestne šole pozdrav, kteri se je z velikim veseljem sprejel.

Iz Bekštajnskega na Koroškem. (*Letina.*) Leta 1870., kakor drugod, kmetje tudi tukaj ne bodo lahko pozabili. Že pretekla zima, ki se je s sv. Lukežem začela, in prav prav huda bila, je do čistega snedla vso ozimino, je zabranila napraviti drv in stelje itd. Ves kmetovski trud pretekle jeseni je pod snegom zginul, ničesar mu ni ostalo, kakor sami davki. O spomladi niso imeli vsi dosti semen, čisto prazno polje obsejati, od kod pa potem pridelka kaj? — Pa tudi vigredna setva se ni dobro skazala, razen ječmena in ovsa, je vse drugo te slabo izdajalo, koruzo je črv zeló poškodoval, ajdo je slana pokuhala, repe čisto ni nič itd. — Obljuba je sicer bila za odpust davkov zavolj slabe letine, al, kakor se kaže, je splavalo tudi to upanje po vodi. O pustu ne bo menda slišati druge godbe kakor neprijeten glas trdo napetih bobnov!

V Gorici 17. nov. — Včeraj je bila tukajšnjemu odvetniku dr. Lavriču izročena ena prvih razsodeb v slovenskem jeziku. Ta razsodba nosi datum: v Tržiču 16. kozoprska 1870. št. 3138/LXXXI. Tako sta laški Tržič (Monfalcone), v čegar okraji prebiva le malo Slovencev in italijanski sodnik, ki se je v zadnjem času naučil našega jezika, pokazala svetu, kaj je enakopravnost. Kdor vé, v kakih kleščah smo bili gledé enakopravnosti v uradnijah posebno mi goriški Slovenci, mora priznati zasluge dr. Lavriču, ki si je zeló trudil vpeljati naš jezik v tukajšnje uradnije. Naj bi ga posnemal vsak odvetnik in notar po Slovenskem!

Iz goriške okolice 11. nov. B. — V poslednjem listu „Novic“ smo v dopisu „iz Tomina“ z veseljem čitali, kako vrlo je Tominsko okrajno šolsko svetovalstvo v seji 27. in 28. oktobra slavno ustanovilo svoj prvi proračun za 14 mesecev, namreč za meseca november in december t. l. in za leto 1871., s kterim denarom, ki pride po tem takem v šolski zalog, se bo po novi šolski postavi plačevalo namreč: vse plače učiteljev, stroški za kurjavo itd. in vse, kar imenovana šolska postava veleva. Med drugim tudi čitamo, da se bodo z omenjenim denarom zidale nove šole, in da dobí Tomin glavno šolo itd. — Vsak rodoljub, kteremu je mar za blagor človeštva, se mora veseliti, ko čita, kako vrli naši Tominci se postavne poti držé in ne zanemarjajo skrbeti za materijalno in duševno moč o izreji in odgojevanji nježne mladine in njenih učiteljev. Bog živi vrlega g. Pagliaruzzi-a in njegove blage tovarše, ki ne odlagajo spolniti to, kar se je dolgo let popred zanemarjalo in se ne dá več postavno kar nič odlagati! — Upljivo pričakujemo vsi dobromisleči, posebno pa učitelji tudi pri nas dan za dnevom enako določene izvršitve postavne poti, da se v djanji izpelje in s tem postavi zadostí.

Izpod Begunšice 12. nov. (*Železnica v Lescah; posekana jagnjeda v Radoljici.* — Konec.) Pa so rekli: „postavimo kolodvor na gmajno k sv. Ani, da bo vsaj bliže Radoljice“. To je tista ljubezen do Leščanov, ki pravi: „če jez nimam, pa tudi ti ne smeš imeti“. Popotniki bi pa tje po gmajni posedali, kedar bi se pripeljali na postajo, ali čakali, da se odpeljejo; vozniki bi konje po grmih privezovali, ko bi še kaj grmovja kje bilo?! Hiše tam daleč ni nobene, in to bi bilo prav romantičen eldorado za popotnike, zlasti v grdem vremenu, pozimi ali ponoči; prav pripravno tudi za uradnike kolodvorske! — Pravijo še tudi: „pri nas je mnogo uradov“. To je res prav tehtna beseda na papirji; al kdor okoliščine pozná, temu malo veljá. Kdo se bo pa v vaše urade po železnici vozil? K večemu kak Dolinec, kedar ima pri političnem uradu kaj opraviti, in teh opravil je že dandanes malo, in jih bode še manj, ko bodo večidel vse oskrbovala županstva. Ali še kak Ovsišan, ko bi se ravno ob pripravni uri mogel peljati v Radoljico. Sicer se pa v Radoljico ne bo vozil po železnici ne Bohinjec ne Beljec, ne Brezničan ne Begunec, tudi Ljubničanom in Dobravcem ne bo kazalo nazaj na Podnart hoditi, da bi ondi ure čakali in se v Radoljico vozili, ker je skoraj lahko že v Radoljici, predno na Podnart pride. Ker vsem ljudem še Bog vstreči ne more, toraj bodo morali tudi Radoljičani potrpeti. — Pri tej priliki se nam potrebno zdi omeniti, da bi dobro bilo za občinstvo in železnico, ako bi se vožnji red predrugačil toliko, da bi se odpeljalo zjutraj prav zgodaj iz Trbiža, in popoldne kasneje se vrnilo iz Ljubljane. Tako bi mogel marsikdo v enem dnevu svoje opravke v Ljubljani opraviti; tudi bi se lahko ljudje v pondeljkih v Kranj na trg vozili in spet nazaj, kar pri sedanji vožnji ni mogoče. Železnica bi imela več ljudí in več zaslužka. *) — Še nekaj. Ni pa Radoljica še pozabila nesreče, da hlapon memo nje žvižga, že jo je zadela druga velika nesreča, kakor vé „Tagblatt“ povedati. Ondotni župnik je posekati dal 4 jagnjeda, ki so rastla tik zida pred cerkvijo na cerkvenem svetu, a mestnih očetov zato še poprašal ni. To je groza pisarju! Hitro se skliče mestni zbor, obsodi se župnik kot Kristus pred Kajfom in judovskim zbirališčem. Ker pa Radoljiški purgarji nimajo več „jus gladii“, se brž najme dohtar — in povrh tega se še na škofijstvo piše, naj kar brž brž prestavi tacega župnika, ki se noče mešati med Radoljiške „liberalne otrobe“, temveč je pri zadnjih volitvah za deželni zbor v Tržiču največ pripomogel, da pride národni poslanec do svoje pravice. Drevesa so o deževnem vremenu močila cerkveni zid, o vetru trgala streho, da je zatekalo na zid, in zato jih ni bilo dalje pustiti tik lepe gotiške cerkve, ki jih ima na Kranjskem malo para. **) A kaj je „liberalcem“ Radoljiškega mesta mar, če lepa in umetno zidana cerkev škodo trpí, — da se le s trte zvije priložnost, národnega župnika tožiti in mu ponagajati! Pametni ondotni ljudjé so pa rekli: če je našim mestnim očetom res toliko mar za lepoto cerkve in mesta, naj bi bili to, kar jih pot, dopisovalec in odvetnik stane, raji obrnili za popravo dveh oltarjev v cerkvi, ki sta v lasti ondotne grajščine, pa strgana kot zid grajskega vrta, ter čakata že mnogo let popravila, v tem ko je poštena fara skoraj vso drugo cerkev v smislu prvotnega gotiškega sloga lepo popravila in prenovila. Liberalizem „hic Rhodus, hic salta!“ — Še grše za tožnike, ako je govorica resnična, ki že več časa od ust do ust gre po vsem mestu, je pa to, da je tožba zoper župnika le nasledek osebne srditosti nekega gospoda, kteremu župnik ni mogel v vseh rečeh volje spolniti. Bil je ta gospod cerkveni ključar, zdaj je srenjski svetovalec, in župnik je moral namesti njega enkrat že dobro plačati, kar „Tagbl.“ vé h koncu svojega dopisa povedati. Dal je namreč župnik za nove stole v cerkvi hraste sekati na cerkvenem svetu. Ker je bil sam bolan, in ni mogel iz hiše, je naprosil tedanjega ključarja gosp. Fr. Hudovernika, naj gré k delalcem pogledat, da bo vse prav. In ta je ukazal, da se morajo posekati tudi še trije hrastje, ki so stali na sosedni vdovini zemlji, dasiravno mu je med drugimi delalec

*) O tem glejte tudi obravnave kupčijske zbornice v zadnjem listu „Novic“. Vred.

**) Sploh pa je tudi znano, da dandanes celó pri cestah ces. cestni stavbniki ne pusté jagned staviti poleg cest, če je blizo njih kako zidovje, ker daleč razprostirajo svoje korenine. Vred.

Srednjek izpod mesta naravnost rekel: gospod! ti niso cerkveni. Župnik je te hraste potem vdovi jako drago plačal — a ne vsled tožbe, temuč po zasebnem porazumljenji. — Brez zamere! saj smo po „Tagblattovem“ natolcevanji prisiljeni bili pozvoniti tudi na drugo plat zvoná.

Dravlje 18. nov. — Blagovolite drage „Novice“ povedati svojim bralcem gospodarjem, kako koristna je za našo deželo živinozdravniška in kovaška šola v Ljubljani. Jez sem imel 4 leta starega konja, kteri je imel na vseh štirih nogah strelnega raka, vrh tega se je na eno sprednjih nog celó do kostí zbodel; vsak je mislil, da tega konja nobeden ne bode več ozdravil. Al hvala Bogú, moj konjiček mi je rešen, — v živinozdravnišnici ga je gosp. P. Skalè v dveh mesecih do dobrega ozdravel, ker mu je bilo treba na podplatih vso strelo izrezati. Dolžnost me veže, da vsakteremu gospodarju priporočam, ako ima bolno živino, naj se obrne do učenih mož v živinozdravnišnici ljubljanski.

J. G.

Iz Ljubljane. — Danes je občni zbor družbe kmetijske. Vreme je tako neugodno, da že več let tacega neprenehanega deževja novembra meseca ne pomnijo, bode menda tudi ovira obilemu shodu družbenikov iz dežele. — Tudi sejm, ki se je pričel v pondeljek, je vsled slabega vremena bil slab in kupčije bilo je malo. Goveje živine bilo je malo na sejmu, še manj pa konj. Cena govedom se je nekoliko znižala; tujega kupca razen enega Hrvata ni bilo nobenega, in ker tudi domači mesarji niso segali po njej, se je živina večidel domú gnala. Več kupca je bilo za konje, ki so se dobro prodali. — Žita ni bilo nič. — Najbolji sejm je imela na sejmišču loterija tiste ženske Eme Willardt-ove, ktera za 20 krajc. kaže „kunstkabinet“, za kterega pa se nobeden ne briga, ampak le za to, da bi vlovil kako srečko. Ker veči del dobitkov je tak, da niso 6 soldov vredni, je ta „kunstkabinet“ le špekulacija na žep take množice ljudí, ki so na duhu in premoženji revni. Na semajin dan so se nam pritožili kramarji, da vse je vrelo le na limanice gori omenjene ženske, mislé, da se ondi ruta, kos platna ali kaj tacega vjame za 20 krajc. Zato vprašamo gospode mestnega magistrata: ali vedó, da „kunstkabinet“ je le pretveza za loterijo, in koliko od loterije, po kteri bode „kunstkabinetlerca“ odnesla gotovo več kot 1000 gold. dobička, pride ubožni blagajnici na dobro? Mi jih opomnimo, da ljudje zeló mrmrajo.

— Poslanci naši pridejo, razen gosp. Svetca, ki gré v Pešt v delegacijo, v četrtek ali v petek nazaj v Ljubljano. Dobro došli! Gosp. dr. Costa je unidan deputacijo Notranjcev spremil k cesarju.

— (*Železnica ljubljansko-trbiška*) se še ni odprla, kakor se je za gotovo napovedalo. Nenavadno deževje je sèm ter tjè pokvarilo železnico. Tako se je v nedeljo na Suhi blizo Loke velika škoda zgodila, da je voda, ki se sicer od več krajev izteka v Žabnico, ta pa navadno v zemljo pogubí, stopila čez polje in ceste, lesen most vzela in kmetu hišo podrla. Domači ljudje so inženirje svarili, da ne bo prav tako, kakor so ondi železnico delali, pa jih niso ubogali, zdaj pa železnica trpí škodo in jo bo morebiti še večkrat.

— Gosp. dr. pl. Lehman, c. k. državni pravdnik in gosp. Heinricher, c. kr. deželne sodnije svetovalec, sta imenovana za svetovalca c. kr. deželne više sodnije v Gradcu.

— Radostni slišimo, da v občni zbor Matičin pride tudi mnogo odličnih gospodov iz Hrvaškega in Dalmacije.

— (*Dramatičnega društva*) nedeljska predstava v deželnem gledališču zadovolila je mnogobrojno zbrano občinstvo po vseh prostorijah. Ponavljala se je igra „Pot skozi okno“; nastopila je v njej prvikrat gospodičina Zupančeva iz Vipave, ki po daljnem izobraževanji utegne postati dobra moč dramatičnemu društvu. — Po gosp. Aleševcu poslovenjena burka „Živomrtva zakonska“ izbudila je toliko smeha po izvrstnem predstavljanji gospè Odi-jeve in gosp. Šušteršiča, da bode ta burka gotovo še večkrat se radostno sprejela na gledališkem odru. — Muzika operete „Skrivnost ljubezni“ ni ravno originalna, a vendar precej dobro sestavljena; odlikovala sta se v njej posebno gospoda Meden in Valenta po petji in igranji; tudi gospodičina Neugebauerjeva je kot pevkinja jako dopadla; želeli bi jej le več živahnosti. Omeniti pa še moramo našo izvrstno igralkinjo gospodičino Brusova, ki je v vseh treh igrah izvršila razne naloge jako dobro, in pa vojaško godbo, ki je pri produkciji po svojem kapelniku g. Šantel-nu iz narodnih pesem sestavljenih „Domačink“, kakor tudi pri spremljevanji muzičnega dela pri opereti se posebno odlikovala. — Kakor slišimo, bode prihodnja gledališka predstava dramatičnega društva na čast Preširnovem godu 1. decembra, ki je dan občnega zbora „Slovenske matice“.

— (*Čitalnica*) napravi prihodnjo nedeljo (27. nov.) drugo „besedo“ po tem-le programu: 1. „Glasi domovinski“, moški zbor zložil Vogel. 2. „Toskanska barkarola“, samospev za sopran zložil Kamilo Mašek. 3. Peterospev za sopran, alt, tenor, bariton in bas iz opere „Cosi fan tutte“ od Mozarta. 4. O krasnoslovji; berilo, sestavil dr. R. Razlag. 5. „Na hribih“, čveterospev za sopran, alt, tenor in bas, zložil dr. G. Ipavec. 6. „Kovaška“, moški zbor s čveterospevom, zložil Vogel. 7. „Gradiček“, gledališčina šaloigra v enem djanji. — Ves program obeta jako prijeten večer; lepe pesmi, vesela komedijca, in pa poučno, posebno našim gospem in gospodičinam namenjeno berilo gosp. dr. Razlaga: vse te točke so porok, da bode resnica, kar je v prvi besedi obečala „čitalnica svojim“: utile dulci. Začetek „besedi“ je ob 7. uri zvečer.

— (*Cerkveno petje.*) Prvo adventno nedeljo 27. dne t. m. bode v stolni cerkvi ob 10. uri velika péta maša, pri kteri bode pod vodstvom g. Ant. Försterja čez 50 pevcev pelo: mašo od staroslavnega L. Haslera († 1612), Graduale od Jos. Förstera in Offertorij od Ant. Förstera. — Prijatelje veličastnega petja spominjamo na to cerkveno slovesnost.

— (*Odgovor gospodu Dežmanu na njegovo „odprto pismo“ na-me adresirano v ~~246.~~ listu „Tagblattovem“.*) 264
Da častiti bralci „Novic“ izvedó, kaj je gosp. Dežmana tako zeló na konja posadilo, da mi je, kakor malo popred njegov tovarš Keesbacher po „Tagblattu“ poslal „odprto pismo“, o kterem bom tukaj spregovoril par besedic, moram jim pred vsem povedati to, da v poslednjem listu „Novic“ v „pobirkih“ iz obširnega članka „Slov. Nar.“ v 7 ali 8 vrsticah povzeta zanimiva novica, kako je gosp. Dežman skušal T. Schrey-a na stolu ravnateljstva realkinega v Ljubljani obdržati, ga je razsrdila tako, da je celo stran „Tagblattu“ napisal, „Novicam“ srce in ledice preiskaval, mene za vse „hudobije“, ki se nemškutarjem godijo po Slovenskem, odgovornega proklamiral, zato mi pa tudi prav očetovske nauke dajal in sicer še veliko druzih otrobov zvezal, vendar pa onega „quod erat demonstrandum“, ni demonstriral. „Ali ste pač — tako piše gosp. Dežman — zdravega uma bili ta čas, gospod doktor! ko ste ono laž iz gnojnice „Slov. Nar.“ v svoj list pobrali?“ — Na to vprašanje, v kterem gosp. Dežman zopet dokumentira nobléso svoje koterije in svojega lista, najpred jez, gosp. Dežman! vprašam Vas: kako

da stopite Vi s tem vprašanjem do mene? ker si vendar niste upali obširne povesti, ki jo je „Slov. Narod“ menda iz prav bistrega studenca, a ne iz „kloake“ svetu že pred 14 dnevi razglasil, vsaj za laž proklamirati, ako že v velikodušnosti Svoji ali po pogovoru z „ekscelenco“ v ponosni zavesti Svoji, češ, da „leonon capit muscas“, niste hoteli tožiti „lažnika“. Tudi zdaj v Svojem „odprtem pismu“ do mene, v kterem, kakor nekdaj vitez Don Quixote po veternicah, mahate Vi po nebistvenih pritiklinah, nihče ne najde, da bi bili odločno rekli, da to, kar je po „Slov. Nar.“ prof. Perger, iz Dunaja prišedši, v Ljubljani pripovedoval, bila bi laž. Ker dopisnik „Narodov“ pravi, da prof. Perger je to „dogodbico vsacemu pripovedoval v poduk in kratek čas“, tedaj odkritosrčni gosp. profesor te historijce tudi Vam ne bo skrival. — Da ste mene počastili s Svojim „omikanim“ pismom, me prav srčno veselí, morebiti Vam zdaj jez s tem v to pomagam, da bote izvedeli „lažnike“, ako nočete, da pšica, na druge spuščena, se ne vrne v Vas nazaj. Al da bi Vam jez odgovarjal na zmes „Tagblattovo“, tega pri vsem nekdanjem najinem prijateljstvu, ko ste mi drage volje včasih pomagali „Novice“ vredovati in mi za mojega „Koledarčka“ pisali „proklete grablje“ itd. vendar od mene nikakor pričakovati ali zahtevati ne morete, in sicer zato ne, ker mi ne dopušča čast moja, da bi se boril zoper napade v takem časniku, kteri, kakor „Tagblatt“, je zaničevan od vsega slovenskega naroda, in je vrhunec svoje „slave“ dosegel z obrito svinjsko glavo. Tega tedaj od mene ne zahtevajte, sicer pa bodite vverjeni, da se še zmiraj radosten spominjam onega slovenskega Dežmana, ki je v prejšnjih letih tako navdušeno „slavo“ pel „Slavjanom“ in „českemu levu“, in da Vas, gosp. Dežman! v tem spominu še tudi dandanes pri naših ljudéh zagovarjam, kedar tožijo zoper Vas, da ste tako togotni in strastni, ter jih tolažim, naj Vam tega ne zamerijo, kajti v zbirki živinski muzeuma ste dan na dan med volkovi, medvedi, risi, hijenami in drugo zverino, zato se človeka v vednem pogledu takošne druščine lahko prime togota in divja natura, vsaj se Vi sami za-me bojite, da se „Landesschulratha“ lahko prime nekoliko „Landesthierarzta“. „Landesschulrath“ je pa vendar tega še prav vesel, da je tudi „Landesthierarzt“, vsaj Vam je iz parlamentarnega življenja znano, da so včasih ljudje ravno o šolskih zadevah naše dežele tako neumni kakor živina, in v tacih okoliščinah je treba, da „Landesschulrath“, ker je po naključbi tudi „Landesthierarzt“, more ceniti njihovo besedovanje.

Sprejmite gospod Dežman! konečno drage volje zagotovilo, da odkritosrčnost prav rad vsaki pot povrača z odkritosrčnostjo Dr. Janez Bleiweis.

Novičar iz domačih in ptujih dežel.

Iz Dunaja. Državni zbor je za zdaj pri kraji: obé zbornici, gospôska in poslaniška, una z večo, ta s prav majhino večino glasov ste sprejeli adresi, ki ste si kakor krajcar krajcarju podobni: polni pogubnega centralizma in togote do sedanjega ministerstva; — tudi volitve v delegacijo so gotove, in pobiranje davkov za dva meseca po dosedanji meri je dovoljeno. S tem so spolnili naši (kranjski) poslanci nalogo, ki jih je vsled adrese deželnega zbora peljala na Dunaj. Ministerstvo pa neki po vseh napadih, ki jih je doživelo od „ustavovercev“, zdaj še trdnejše stojí kakor popred, ne zato, da bi večina narodov ne zahtevala odločno federalističnega, ampak zato, ker večina sedanjega „reichsratha“ nikakor ne zastopa večine narodov avstrijskih in ker kolovodji njeni so že dvakrat preočitno pokazali, da so toliko za vlado kakor zajec za boben.

Povejmo zdaj malo bolj na drobno, kaj se je pretekle dni godilo v „reichsrathu“. Zbornica gospôska je sprejela, kar jej je načrtal „veliki liberalec“ grof Ant. Auersperg, ki se je spet po svoji navadi iz Slovencev norčeval. Glasovalo je le 10 gospodov proti adresi, kajti mnogo druzih ne hodi v zbor, ker vidijo, da ta pot ne pelje Avstrije do sreče. Da kolovodji zbornice gospôske sami med svojimi nimajo preveč zaupanja, videlo se je pri volitvah v delegacijo, v ktero ni nobeden izmed njih izvoljen. — Poglavitne točke adrese, ki jo je kaka zbornica poslancev osnovala kot odgovor Njega Veličanstvu, so te-le: Avstriji je na očitno korist, da odkritosrčno-prijateljsko zvezo gojí z Nemčijo (se ve da ta je prva skrb nemškim centralistom) — decemberska ustava je nedotekljiva podlaga državi naši; — češki deželni zbor se s tem, da ni volil poslancev v državni zbor, ni le pregrešil zoper spoštovanje, ki gre temeljnim postavam, in zoper domoljubje, na ktero ga je vlada tolikokrat in tako prizanesljivo opominjala, on je marveč teden za tednom čedalje več zahteval ter kot samostojni zastop poleg državnega zbora obravnaval celó državne stvari; — vlada naj skrbí za dotične predloge, da se povsod vpeljejo neposrednje volitve v državni zbor, ki bodi neodvisen od deželnih zborov; državno zedinjenje sosednjih nemških okrajin tudi Avstriji(!!) nalaga dolžnost, skrbeti za krepko središčino zastopništvo vseh kraljestev in dežel; — s pravo zadovoljnostjo državni zbor pozdravlja odpravo konkordata ter pričakuje predloge potrebnih, dotičnih postav, osnovanih v duhu temeljnih državnih postav; — pravi vspeh državnega zbora je le pričakovati, ako se tudi vlada po svoji dolžnosti in stanovitno drží ne le oblike, ampak tudi duhá ustave; — že sestava sedanjega ministerstva ni zaupanja dajala ustavoljubnim državljanom; to zaupanje je pa ono popolnoma podrlo s svojimi nesrečnimi poskušnjami, ki so veliki pregreški zoper duhá ustave. — To je jedro glasovite adrese zbornice poslancev.

Ko je 19. t. m. prišla ta osnova v obravnavo zbornici, se oglasí poslanec Groholski in v imenu vseh Poljakov izrekuje, da ta adresa je taka, da se nobeden izmed njih z nobeno besedo ne bode udeležil razprav in da vsi bodo le na posled glasovali proti tej adresi.

Za njim se oglasí poslanec tirolski baron Giovanelli in govorí tako-le: „Gospod prvosednik! Vsi zastopniki Dalmatinski, Kranjski, Tirolski, Isterski, Predarelski in Tržaški, potem enakomisleči njihovi tovarši iz Bukovine, Gorice in Štajarskega dali so mi naročilo, Vam, gospod prvosednik izročiti naslednje razjasnilo: Mi se sklepamo z razjasnilom, ktero so oddali častiti gospodje poslanci iz Galicije, in se nočemo udeleževati obravnav o adresinem načrtu. Kajti mi zametujemo strogo stališče one stranke, ki je izdelala adresin načrt; mi se zavarujemo proti duhu, ki dije iz njega in kteri je zoper vsako porazumljenje. Mi marveč v imenu dežel, ktere zastopamo, čutimo dolžnost, očitno in slovesno izgovoriti, da hočemo porazumljenje med vsemi narodi in da to porazumljenje spoznamo za prvo in najvažnejšo nalogo vlade Njega Veličanstva, da zahtevamo spravo, ki ustanoví notranji mir in okrepi moč proti vnanjim, ktera vsa različna plemena in narode avstrijske zedini pri vzajemni udeležbi javnega življenja in delovanja, kakor tudi z vzajemno zvezo enake ljubezni in udanosti in zvestobe do najvišega prestola oklene vse dežele in narode avstrijske. Onemu splošnemu vtisku, ki ga budí adresin načrt, nasproti stavimo to opravičeno in glasno izrečeno željo in zahtevo

jako velike večine avstrijskih narodov. Vsled tega razjasnila nam ni pripuščeno, kakor si bodi vdeleževati se niti splošne niti posebne obravnave o adresi, kakor tudi ni z besedo odgovarjati napadom, ki se morda storé na nas, ali krivemu sumičenju. Udeležimo se pak glasovanja". — To je pravo! Ta protest in protest Poljakov zastopa 9 desetink narodov avstrijskih proti eni sami desetinki narodov, ktero zastopa v državnem zboru ona stranka, ki je naredila in odobrila to adreso. 9 proti 1 to daje tehtnost temu, kar omenjena protesta slovesno izrekujeta; nobenih druzih besed ni bilo več treba. Da so tako pravo zadeli, pričalo je tudi to, da so „ustavoverci" vsi poparjeni bili, ko so izvedeli, da jim opozicija še besede ne privošči. To kar je v adresi, so tudi trdili v seji govorniki za adreso. Moravski Nemec Fux, kteri je tako govoril ali prav za prav kričal, kakor se govorí v krčmi za mizo, Dinstl, Knol, Herbst niso nič povedali, kar bi ne bili že stokrat brali v „Pressah" et comp. Dobro jim je odgovoril baron Kotz iz ustavoverne stranke; to jih je temveč razkaćilo, ker niso pričakovali, da bo stari gospod baron imel toliko poguma. Tudi Potocki je svoje stališče možato branil in nazadnje prosil, naj se mu pustí čas in dá zaupanje. Pri glasovanji je bila adresa z revno večino sprejeta; glasovalo je za njo 89 poslancev nemcev, vseh druzih 63 proti njej; poslanci ministri niso glasovali.

V deputacijo, ktera začne svoje razprave 24. dne t. m. v Peštu, je od Dalmatincev izvoljen Vojnović, od Kranjcev L. Svetec (za namestnika grof Barbo), od Goričanov Črne, od Istrijanov Colombani, od Tržačanov Oeltz, Korošci imajo Ritterja, Štajarci pa Rechbauerja in Carneri-a itd.

Ker proračun državni za leto 1871. ne more letos več v obravnavo priti, je vlada želela, naj si jej dovoli davke za prve kvatre pobirati po lanski postavi, al zmagonosna večina je sklenila, da ne za 3 mesece, kajti to bi bila zaupnica vladi, ampak le za 2 meseca.

— *(O odpovedi ruski-pariški pogodbi)* pripovedujejo časniki, da na prvi glas, ko se je izvedelo, da je ruska vlada otresla se jarma parižke pogodbe od 1856. leta na črnem morji, je Andrassy, predsednik ogerskega ministerstva, kar na vrat na nos hotel, da naj avstrijska vlada stopi z angležko v zvezo, da zažugate vojsko ruski vladi, ako ne prekliče okrožnice iz Carskojega Sela od $^{19}/_{31}$. oktobra, s kterim se ruši pariška pogodba od leta 1856. Beust, ki ni tak zaletel kakor Andrassy, pa ni odobril takega neprevdarjenega postopanja, in brž so spet magjarski časniki zagnali hrup, da Beust gre v London za poročnika, Andrassy pa pride na njegovo mesto za državnega kancelarja. To pač vsak otrók vé, da bi Magjari radi Avstrijo gnali v boj zoper Rusijo, ktero oni temveč pisano gledajo, ker se bojé njenega vpliva na Slovane translajtanske, kterim magjarske „dobrote" že odnekadaj presedajo. Ali so Magjari res tako kratkovidni politiki, da mislijo, da vojska zoper Ruse je že tudi zmaga nad njimi? in da Avstrija ima toliko denarja, da se more v vojne stroške spuščati, od kterih bi oni 30, mi pa spet 70 odstotkov plačevali? Ali Magjari ne vedó, da se z vojsko zoper Rusijo vname plamen, ki bi, ker je močna ruska vlada gotovo s porazumljenjem pruske vlade odbacnila oni glasoviti dodatek parižke pogodbe, in ker v takem boji bi tudi Slovani in Grki v Turčiji se vzdignili zoper Turka in bi pomagali Rusiji, utegnil pokončati Turčijo in Avstrijo, in to tem več, ker se sliši, da tudi amerikanska vlada podpira Rusijo? Če Angležhoče boj imeti z Rusijo, naj ga začne sam, saj njegovi interesi niso interesi avstrijski. In ktera vlada, ki človečansko misli, more Turčijo v svojem res „turškem gospodarstvu" podpirati? Vzlasti avstrijski Slovani morali bi svoj glas povzdigniti zoper to, da bi se Avstrija za „divjega" Turka spuščala v pogubni boj. Beustovi časniki so nedavno pridigovali, da Avstrija je preslaba, da bi zoper italijansko vlado mogla boj začeti zavoljo ropa papeževih dežel; zdaj pa gledé na rusko odpoved parižke pogodbe magjarski časniki razsajajo kakor da bi Avstrija imela cel milijon vojakov na nogah in na milijone denarja v blagajnici! Kako se to vjema? Se vé da je pri teh časnikih brž ogenj v strehi, če Turčiji kdo žal besedo reče ali se pa judom kje kaka krivica naključi, al če se glavarju krščanstva roparsko vzame njegova lastnina, takrat pa nihče ne mazinca ne vzdigne! Vendar radostni tudi to konstatujemo, da je mnogo glasov v nemških časnikih, ki svetujejo Avstriji, naj se ne vtikuje v tuje zadeve in naj pustí Rusijo pri miru, ki se hoče otresti sramotne sužnosti, ktero jej je naložila parižka pogodba od leta 1856., ktera je bila že s tem razrušena, ko ste se Moldava in Vlahija združili v eno celoto, — ko se je knez Karol vsedel na prestol Rumunije in so se druge vojne vozile po Bosporu. Rusija tedaj ne ruši prva parižke pogodbe in v svoji okrožnici do zveznih vlad odločno zagotavlja, da Turčijo pusta pri miru. — Naj konečno onim bralcem „Novic", kterim izvir parižke pogodbe ni več v spominu, povemo še to, da leta 1855. je bil strašni krimski boj. Francoska, angležka, italijanska in avstrijska vlada so pomagale Turčiji z vso silo proti Rusiji. V tem dolgotrajnem boji so omenjene zavezne armade (toda brez avstrijske) pokončale veči del Sevastopolja, ruske trdnjave poleg črnega morja in prisilile so Rusijo na mir, v kterem se je med drugim zavezala, da ne bode na črnem morji imela vojnih ladij. Tej pogodbi mirú, za ktero je bilo v Parizu 1856. leta pismo narejeno, odpovedala se je ruska vlada Turčiji, in to odpoved, ktera zdaj zraven francosko-nemškega boja veliki zvonec nosi po svetu, naznanila angleški, avstrijski, francoski, pruski in italijanski vladi, ktere so kakor varuhinje Turčije podpisale to pogodbo.

Iz francosko-pruskega bojišča nimamo danes nič poročati. Nemška armada tako tičí v blatu, da si še ni upala napasti Pariza. — Thiers in vojskovodja francoski Trohu sta papežu obljubila po končani vojski ga s orožjem francoske armade zopet posaditi na prestol rimski.

Listnica vredništva. Gosp. J. L. v G: Iz poslanih pesmic se razvidi, da niste brez poetičnega darú; al za javnost še niso godne.

Žitna cena

v Ljubljani 19. novembra 1870.

Vagán (Metzen) v novem denarji: pšenice domače 5 fl. — — banaške 6 fl. 20. — turšice 3 fl. 88. — soršice 4 fl. 20. — rži 4 fl. —. — ječmena 2 fl. —. — prosa 2 fl. 90. — ajde 2 fl. 80. — ovsa 2 fl. —. — Krompir 1 fl. 80.

Žitna cena

v Kranji 21. novembra 1870.

Vagán pšenice 5 fl. —. — rži 4 fl. 50. — ječmena 2 fl. 10. — ovsa 1 fl. 80. — soršice 4 fl. 40. — ajde 3 fl. 30. — prosa 2 fl. 50. — krompirja 1 fl. 60. — fižola 3 fl. 84.

Loterijne srečke:

v Gradcu na Dunaji	19. nov. 1870:	2. 5. 65. 80. 36. 38. 81. 66. 16. 37.

Prihodnje srečkanje v Gradcu in na Dunaji 3. decembra.

Odgovorni vrednik: Jožef Golé. — Natiskar in založnik: Jožef Blaznik v Ljubljani.